

MINULOST, SOUČASNOST A BUDOUCNOST VOJENSKÉ STRATEGIE NATO

Článek pojednává o hlavních aspektech vojenské strategie Severoatlantické aliance. Podává stručnou charakteristiku podstaty, cíle a strategickooperačních zásad doposud platné vojenskostrategické koncepce. Objasňuje některé nové přístupy a názory představitelů NATO k revizi strategie paktu. Shrnuje závěry přijaté v listopadu 1991 na jednání nejvyšších představitelů států a vlád 16 členských zemí paktu v Římě, které podstatně zvlivnily přetvoření vojenskostrategické koncepce.

Vojenské doktríny všech států jsou nedílnou součástí politiky států a přímým výrazem samé podstaty vlády v daném státě. Řada základních termínů v oblasti vojenských doktrín je v odborné literatuře rozdílně vysvětlována. Pojetí pojmů **vojenská doktrína** existuje víc než dost, a to ještě s řadou rozdílných modifikací.

Obecně však lze pojem vojenská doktrína vymezit jako státem nebo koalici států přijaté názory na podstatu, cíle a charakter možné budoucí války, na způsoby přípravy země a ozbrojených sil k ní či na způsoby jejího vedení v určité historicky omezené době.

Vojenská doktrína souvisí s vnitřní a zahraniční politikou daného státu nebo koalice států.

V některých zahraničních pramenech se pro pojem vojenská doktrína často užívá termínu vojenská strategie nebo vojenská politika.

Vojenská strategie je umění a věda o používání ozbrojených sil států při zabezpečení státních bezpečnostních cílů, a to buď hrozbou jejich použití nebo přímým zasazením. Vojenská strategie je zásadně ovlivňována mezinárodní situací, geostrategickou polohou jednotlivých států i koalic jako celku, ekonomikou, případně dalšími prvky nevojenského charakteru.

Vojenskostrategická koncepce je souhrn vojenskostrategických názorů a požadavků vypracovaných vojenskou strategií pro určité období. Tento pojem je často používaný

v materiálech NATO, a to především při popisování zásad koaliční nebo vojenské strategie států NATO v daném období.

Strategickooperační princip je základní vojenskostrategický požadavek týkající výstavby nebo použití ozbrojených sil. Souhrn strategickooperačních principů charakterizuje příslušnou vojenskostrategickou koncepci.

Základ politické a vojenské strategie NATO

Základem politické a vojenské strategie NATO je již od roku 1967 tzv. Harmelova doktrína. Harmel, bývalý ministr zahraničních věcí Belgie, zpracoval a v Radě NATO přednesl zprávu pod názvem *Budoucí úkoly aliance*, později známé jako Harmelova doktrína. Zpráva byla schválena Radou NATO v prosinci roku 1967.

Hlavním obsahem Harmelovy doktríny bylo:

1. Zdůraznit nutnost posilování vojenského potenciálu NATO, udržet dostatečnou vojenskou sílu a politickou solidaritu jeho členských států, působit jako faktor odstrašování proti možným agresím a jiným formám nátlaku a ubránit území členských států před napadením (princip síly).
2. Vzniklé rozpory odstraňovat vojenskopolitickými jednáními, upevňovat bezpečnost v světě, vést jednání s tehdejšími zeměmi Varšavské smlouvy o klíčových politických otázkách Evropy, a tím eliminovat řešení různých problémů vojenskými prostředky (princip jednání).

Stručně vyjádřeno - podstatou Harmelovy doktríny byly souběžně uplatňované principy síly a jednání.

Vojenskostrategické koncepce NATO byly po celou dobu existence paktu formulovány vždy v podmínkách protivníka představovaného státy Varšavské smlouvy. Dnes je tomu jinak.

Koncepce **pružné reakce** byla v NATO oficiálně přijata po odchodu Francie z vojenské organizace paktu roku 1967. Její výchozí myšlenkou bylo **odstrašování**. Za dobu své platnosti doznala řadu změn. Více než patnáct let měla jediný strategickooperační princip - **princip přední obrany**. Její poslední modifikace byly vyvolány americkou vojenskostrategickou koncepcí. Od té doby se začaly uplatňovat další dva principy - **princip úderu proti silám v hloubce** a **princip časově přiměřeného použití jaderných zbraní**.

Podstatou základního principu - **přední obrany** bylo v případě války nedopustit podstatnou ztrátu území členských států NATO, případně přenést operace na území protivníka.

Podstatou druhého principu **úderu proti silám v hloubce** bylo účinné konvenční ničení operačních a strategických záloh na celou hloubku jeho strategickooperační sestavy od samého počátku války. To znamená, oddělit druhé sledy od prvních, nedovolit je zasadit, a tím udržet postačující nebo výhodný poměr sil u vojsk prvního operačního sledu a v dotyku. Jeden z vojenských odborníků NATO se k tomu vyjádřil jednoduše: "Cílem operace úderu proti silám v hloubce je potlačit ohrožení vojsky protivníka, která postupují z hloubky přesně vymezenými spojeneckými silami a prostředky v omezeném časovém rámci."

Základem třetího principu **časově přiměřeného použití jaderných zbraní** bylo, že kalkuloval s co nejdelším obdobím používání konvenčních zbraní.

Pokroky v jednání o jaderných zbraních by měly v budoucnu použití jaderných zbraní úplně vyloučit. Zatím však zůstávají **"odstrašujícím prvkem"**.

Základním cílem NATO (vytčeným v Severoatlantické smlouvě) bylo zaručit na principech Charty OSN politickým a vojenským prostředkům svobodu a bezpečnost všem svým členům.

Názory na uplatňování vojenské strategie NATO se vývojem vojenskopolitické situace v Evropě začaly výrazně měnit. **Vývoj vojenskopolitické situace v Evropě po roce 1989 lze charakterizovat těmito aspekty:**

- koncem studené války a závodů ve zbrojení,
- stahováním ozbrojených sil SSSR ze střední Evropy,
- rozpuštěním vojenské organizace Varšavské smlouvy a jejím následným zrušením,

- zahájením procesu jaderného odzbrojení,
- vytvořením "vojenského vakua" ve střední Evropě,
- sjednocením Německa,
- podepsáním a realizací smlouvy o omezení konvenčních zbraní v Evropě,
- ekonomickou a politickou integrací v západní Evropě, která proniká také do vojenské oblasti,
- dalšími aspekty.

V americkém vojenském odborném tisku se v této situaci začala objevovat řada zajímavých názorů na hodnocení vojenskopolitické situace v Evropě. Např. že středoevropské vylučují neutralitu a "kteří se nesnaží (ještě ne) získat členství v NATO" (v roce 1990 - pozn. aut.), kládají velké naděje do budoucího celoevropského bezpečnostního systému.

Většina odborníků konstatuje, zejména po roce 1989, že politické a ekonomické změny ve východní Evropě snížily ohrožení z této části Evropy. Současně však vznikla další nebezpečí představovaná např. státy třetího světa s územními nároky, obchodem s drogami nebo národnostními skupinami, které mají přístup k vysoce ničivým zbraním, včetně chemických, biologických či jaderných a jsou ochotny je použít. Bezpečnostní rizika spočívají i ve vypjatém nacionalismu, mezinárodním terorismu a možnosti sociálních ořesů na základě nerovnoměrného vývoje ekonomiky ve východní Evropě.

Také další představitelé NATO postupně docházeli k závěru, že z východoevropských zemí a bývalého SSSR již bezprostřední nebezpečí nehrozí.

Přesto vrchní velitel spojeneckých ozbrojených sil NATO v Evropě generál John R. Galvin po roce 1989 říká: "Část naší pozornosti musí být zaměřena na to, co bychom dělali v případě, kdyby k této eventualitě (úhroze ze strany bývalého SSSR), by vzdálené, přece jen došlo."

V této souvislosti se poukazovalo (a poukazuje) na to, že existují i další nejistoty mimo Evropu, kde se v některých místech vytvářejí ohniska napětí, ze kterých by mohly vysehnout "plameny válečné lítice" s ničivým dopadem i pro Evropu. Příkladem z poslední doby byl pak vývoj v oblasti Perského zálivu.

Podrobnější a snad rozsáhlejší hodnocení východisek pro vojenskopolitické změny v Evropě se uvádí v různých vojenských odborných literaturách, kde jsou také rozebírány dosud se vyvíjející vojenské faktory "nového myšlení" v NATO.

Předpokládané trendy změn ve vojenské strategii

Vojenská strategie pružné reakce byla v minulosti vymezena jako přímá obrana v případě útoku, zvažování stupně eskalace podle stupně útoku a přiměřeným použitím jaderných zbraní. Změny v pojetí strategie NATO bylo možné očekávat právě v těchto třech oblastech.

Často se také objevuje otázka, zda NATO bude rozšiřovat sféru své působnosti. Částečnou odpověď na ni dává generál Galvin, který se v poslední době přiklonil k hlasům požadujícím revizi zeměpisného působení paktu NATO.

V souvislosti s poučením z vývoje situace v oblasti Perského zálivu osobně prosazuje myšlenku, že "budoucí strategie tohoto vojenskopolitického seskupení musí vzít v úvahu vytvoření systému krizového řízení a válečného plánování".

Zdůraznil, že struktura a mechanismus pro řešení krizí se musí přehodnotit a posílit. Severoatlantický pakt by měl "zaujmout komplexnější pohled, aby byl s to čelit akcím, které ohrožují jeho bezpečnost i z území mimo Evropu".

Příprava a plánování v NATO se mají přizpůsobit tomu, aby vyšší přepravní kapacitou i pohyblivostí vojsk bylo možno rychleji a účinněji posílovat takové oblasti v působnosti NATO, jakou se zejména dnes jeví např. jeho jižní křídlo.

Náměstek ministra obrany USA Stephen Hadley např. před branným výborem senátu uvedl, že jednotky NATO nemusí, díky zlepšování vztahů mezi Východem a Západem, stát

přímo na "sovětské hranici" a mohou být malé. Šlo tedy o první krok ke změně pojetí principů přední obrany.

Změny ve strategii se pochopitelně odrazí i v nových názorech a návrzích na strukturu ozbrojených sil NATO. Jakou by tedy měly mít ozbrojené síly NATO strukturu?

Většina odborníků se shoduje v tom, že půjde především o podstatné snížení a změr organizačních struktur ozbrojených sil NATO, zvýšení jejich připravenosti a možností zasazení.

Norský generál Vigleik Eide, předseda Vojenského výboru NATO, v projevu na Vojenském akademii v Brně (již 24. 4. 1991) uvedl, že do budoucna se připravují síly, které budou začleněny do **tří základních kategorií**:

- v první - to budou regionálně umístěné **hlavní obranné síly**, jejichž úkolem bude vést prvotní obranu v kterékoli ohrožené oblasti NATO,

- ve druhé - **síly**, které budou udržovány na stupni **okamžité nebo nižší připravenosti** ale s možností přesunout se do té zájmové oblasti NATO, kde vznikne náhlá krize nebo napětí,

- ve třetí - budou **posilující síly**, které budou z větší části na stupni nízké připravenosti nebo ve stavu mobilizace; tyto budou k dispozici ve všech zemích a oblastech NATO k posílení ostatních kategorií ozbrojených sil v déle trvajícím nebo rozsáhlém konfliktu.

V této souvislosti např. velitel Střední skupiny armád požadoval opustit strategickooperační princip přední obrany a současně se stanovením nové strategie přejít k přepracování některých zásad vedení bojové činnosti.

K řešení konfliktních situací doporučoval udržovat minimální dostatečnou vojenskou sílu a za rozhodující považoval zabezpečit vysokou bojeschopnost vyčleněných svazků a rychlou mobilizaci. Jeho návrh potvrdil změnu v přístupu k budování ozbrojených sil NATO.

Podle generála Galvina půjde o menší, ale vysoce pohyblivé, mezinárodní vojenské síly s takovými možnostmi posílení, které přesně splňují potřeby obrany. Současně však budou závislejší na záložních silách a mobilizačních možnostech.

Návrhy změn ve vojenské strategii NATO vyvolávaly otázku, jakými zásadami se vlastně bude NATO v budoucnu řídit. Generál V. Eide tvrdil, že zásadami, které by měly platit i nadále, budou:

- ▲ Severoatlantický pakt zůstane **obránným seskupením**. Nikdy nevyvolá agresí a bude se řídit zásadou **dostatečné obranyschopnosti**.

- ▲ Sdílení společné odpovědnosti členských států aliance za **kolektivní obranu** založenou na provázaných vojenských organizačních strukturách a dostatečně efektivní **obránné síle**.

- ▲ Nepostradatelným faktorem pro budoucí soudržnost a účelnost NATO a pro pokračující bezpečnost a stabilitu Evropy jako celku zůstane **transatlantický rozměr spojenecké bezpečnosti**.

- ▲ **Vedení dialogu, konzultací a konsensu** mezi 16 suverénními členy paktu.

Z toho vyplývá, že na rozdíl od Varšavské smlouvy zůstane vojenská organizace NATO zachována. Také geostrategický faktor a významná úloha USA zůstane v NATO zachována. Je nutné podotknout, že pravděpodobně i nadále bude probíhat letitá šachová partie mezi USA a spojenci v NATO "o spravedlivější sdílení finančních nákladů" na zabezpečení činnosti NATO.

Lze také vyvozovat, že NATO se zatím nebude rozšiřovat o další země, např. z nových demokracií.

Na druhé straně však generál V. Eide naznačil i oblasti, které v budoucnu doznají určitých změn:

- Lze očekávat některé nové směry spolupráce s nevojenskými složkami NATO, např.

oblasti **politické, ekonomické, demografické, životního prostředí** apod. v důsledku relativního snížení bezprostředního vojenského ohrožení paktu.

■ Bude přezkoumána **strategie NATO** tak, aby odrážela nové politické a geostrategické podmínky a změny, které nastaly v bývalé "hlavní úhroze" NATO a také z hlediska vytvoření nového charakteru ohrožení v okolí NATO.

■ Na základě zrevidování strategie logicky dojde ke změnám ve **struktuře ozbrojených sil a k přetvoření struktury velení jako doplňku k "volným" silám.**

■ V případě určitého posílení evropské obranné identity dojde i k **zvýraznění úlohy západoevropské unie** a většímu zapojení **Evropského společenství** do záležitostí bezpečnosti (na to mají některé západoevropské státy jiný názor).

■ Další změny dozná oblast **kontroly omezení zbrojení, spolupráce při udržení míru a mírového řešení sporů.**

Podle některých závěrů vrcholné schůzky 16 států NATO (5. až 6. 7. 1990) v Londýně to povede ke změně od sil, které jsou vázány na jedno místo, k silám menším, pohyblivějším a všestrannějším. Lapidárně vyjádřeno: "Rychlé kroky nedávných událostí ve světové politice a vojenských vztazích budou klást větší důraz na menší, účinnější vojenské síly s širšími globálními odpovědnostmi." Půjde o síly, které budou určeny pro operativní nasazení a soustředění kdekoli to bude třeba, jež budou schopny rychlého posílení, a o síly, které budou odrážet vyšší stupeň "mnohonárodnosti", aby demonstrovaly politickou solidaritu NATO. Tímto opatřením se mají také zvýšit příležitosti pro plnou vojenskou angažovanost a možnost účasti co největšího počtu spojenců.

Válka v oblasti Perského zálivu ukázala, že poměrná stabilizace a zvýraznění bezpečnosti v Evropě nebylo nijak následováno vývojem v jiných částech světa. Je tedy třeba, "aby NATO bylo připraveno čelit jakémukoli ohrožení a chránit svou bezpečnost a životní zájmy kdekoli to bude potřebné".

Lze také očekávat výrazné změny i v pojetí jednotlivých stupňů připravenosti ozbrojených sil NATO.

Tyto změny shrnul generál Galvin do **třech stupňů připravenosti:**

- asi jedna třetina sil bude připravena k okamžitému rozvinutí vysoce mobilním obranným způsobem, až když to bude třeba,
- další třetina by byla méně připravena, ale schopna posílení v krátké době,
- poslední třetina sil by vyžadovala své doplnění, bojové stmelení a pak přesun do oblasti činnosti.

Problematika snižování konvenčních sil v Evropě se dotýká i oblasti velení, řízení, spojení a průzkumu. Ministr obrany USA Richard Cheney při diskusi o vojenském rozpočtu k této oblasti poznamenal, že funkce velení, řízení, spojení a průzkumu jsou těmi, které by měly "vést spíše k reálnému růstu než k reálnému snížení".

Celá řada uvedených změn a jejich důsledky pro NATO byly zakotveny v londýnské deklaraci. Je však nutné upozornit na to, že navrhované změny jsou postupné a představují logickou reakci na nové podmínky v Evropě a ve světě.

Nové pojetí vojenskostrategické koncepce NATO

Přijetí nové vojenskostrategické koncepce NATO (listopad 1991) je reakcí na změněnou vojenskopolitickou situaci v Evropě a odzbrojovací procesy, které ji doprovázejí. Listopadové zasedání je vyvrcholením v názorech na hodnocení změn v Evropě, rizik, budoucích cílů a úkolů NATO i struktur ozbrojených sil NATO.

Z pohledu politických a vojenských představitelů paktu se změněnou vojenskopolitickou situací rozumí:

- * Hluboké politické změny ve střední a východní Evropě, ke kterým docházelo od roku

1989 a které radikálně změnily bezpečnostní situaci, v níž se Severoatlantická aliance snažila dosáhnout svých cílů.

- * Plné obnovení suverenity dřívějších satelitů bývalého Sovětského svazu.
 - * Opětovné získání nezávislosti tří pobaltských republik.
 - * Stažení vojenských sil bývalého Sovětského svazu z území Maďarska a ČSFR.
 - * Zrušení Varšavské smlouvy zeměmi, které byly dříve vůči NATO v roli protivníka a jejich odmítnutí ideologického nepřátelství vůči Západu.
- Z těchto faktů je zřejmé, že listopadové zasedání přijalo hlavní závěry diskusí probíhajících na různých úrovních v předcházejících třech letech.
- Politické rozdělení Evropy jako jeden ze zdrojů vojenské konfrontace období studené války bylo tak překonáno.

Tyto změny umožňují **upravit** tzv. Harmelovu doktrínu, uplatňovanou v alianci od roku 1967, která zůstává nadále základem politické a vojenské strategie NATO.

Hlavním cílem NATO (vytyčeným v Severoatlantické smlouvě a potvrzeným londýnskou deklarací z července roku 1990) je politickými a vojenskými prostředky zaručit na principech Charty OSN svobodu a bezpečnost všem členům aliance. Tedy cíl se nemění, je pouze rozšířen a potvrzen o závěry londýnské deklarace.

Za hlavní metody k dosažení základního cíle aliance se považují dialog, spolupráce a schopnost kolektivní obrany. Tyto metody směřují k lepšímu vzájemnému porozumění, důvěře, předcházení krizím a jejich snadnějšímu politickému řešení.

V současné době je k Harmelově doktríně vedle dříve souběžně působících principů **síly** a **jednání** přijat navíc princip **spolupráce**.

V nových podmínkách dozrává **princip jednání** (dialogu) zásadních změn. Nová situace v Evropě rozšířila příležitosti k dialogu mezi spojenci v alianci a ostatními státy střední a východní Evropy.

Aliance zřídila v duchu londýnské deklarace pravidelné diplomatické spojení a vojenské kontakty s těmito státy.

Nadále bude podporovat dialog řádným diplomatickým spojením včetně zesílené výměny názorů a informací týkajících se záležitostí bezpečnostní politiky.

Armády mohou napomoci překonat rozdělení vzniklé v minulosti, zejména zintenzivněním vojenských kontaktů a větší vojenskou transparentností a mnohostranné kooperace ve všech oblastech k posílení důvěry a bezpečnosti v rámci procesu KBSE.

Prosazování dialogu ze strany spojenců v alianci vytvoří základ pro větší spolupráci v celé Evropě a schopnost řešit rozdílnosti a konflikty mírovými prostředky.

K realizaci **principu spolupráce** bylo rozhodnuto vytvořit ve struktuře NATO nový orgán "Severoatlantickou radu pro spolupráci" (NACC). Jejím úkolem je zabezpečovat aktivní spolupráci mezi zeměmi paktu a bývalé Varšavské smlouvy.

Prvé zasedání Rady pro spolupráci, kterého se zúčastnili ministři zahraničních věcí členských států NATO se svými protějšky z bývalé Varšavské smlouvy a tří pobaltských republik, se uskutečnilo v prosinci 1991.

Princip spolupráce vymezuje, že spojenci v alianci budou prosazovat spolupráci se všemi státy v Evropě na základě zásad uvedených v Pařížské chartě pro novou Evropu. Budou se snažit rozvinout širší a produktivní podobu dvoustranné a mnohostranné kooperace ve všech významných oblastech evropské bezpečnosti s cílem např. zabránit krizím nebo, pokud k nim dojde, účinně je zvládnout.

Takovéto partnerství mezi státy aliance a ostatními státy při řešení specifických problémů bude základním činitelem v překonání minulého rozdělení směrem k jednotné, celistvé a svobodné Evropě.

Je možné uvažovat o vstupu zemí bývalého východního bloku do NATO? Na tuto otázku odpověděl v březnu 1992 při návštěvě ve Varšavě generální tajemník Severoatlantické

iance Manfred Wörner. Samozřejmě, že je možné o tom uvažovat. Nestane se to však nejbližším obdobím, neboť Severoatlantická aliance nemůže zatím těmto zemím poskytnout zpečtnostní záruky. I přes to je politika spolupráce výrazem nedělitelnosti bezpečnosti mezi evropskými státy. Je budována na tom, že všechny členské státy aliance uznávají, že vytváření nových politických, ekonomických a sociálních překlad uvnitř kontinentu by mohlo vést k budoucí nestabilitě.

Současná bezpečnostní situace v Evropě

Přes pozitivní vývoj bezpečnostní situace v Evropě a ve světě však nadále existují rizika, která potvrzují nutnost další existence Severoatlantické aliance.

Jde především o rizika:

- hospodářské, politické a sociální nestability v zemích střední a východní Evropy, především v bývalém Sovětském svazu, posilované národnostní nesnášlivostí,

- vzrůstajícího ohrožení jižního křídla NATO v důsledku rozšiřování moderních zbraní do oblasti jižního Středomoří a Blízkého východu,

- sabotáží, terorismu, nebezpečí přerušení přisunu surovin.

Také hodnocení rizik přijaté v Římě odpovídá hlavním závěrům diskusí vojenských odborníků před listopadovým zasedáním.

Nová vojenskostrategická koncepce aliance reaguje na tato rizika stanovením následujících cílů:

- Podílet se na vytváření stabilní bezpečnostní situace v Evropě, zabránit ohrožení suverenity kteréhokoli evropského státu hrozbou nebo přímým použitím síly.

- Být transatlantickým fórem pro konzultace spojenců o všech problémech týkajících se životních zájmů členských států aliance.

- Zajistit odstrašování a v případě jeho selhání i obranu všech členských států aliance.

- Zachovávat strategickou rovnováhu v Evropě, pro kterou je nadále (i přes zlepšující se vztahy s aliancí) rozhodujícím faktorem bývalý Sovětský svaz se svými konvenčními a jadernými zbraněmi.

Vojenská strategie NATO

Současná vojenská strategie je založena především na předcházení konfliktům. Existují čtyři hlavní způsoby jak bude NATO předcházet konfliktům:

1. Uzavírat smlouvy a dohody.

2. Dosáhnout bilaterálního uspořádání mezi státy Severoatlantického paktu a bývalými státy Varšavské smlouvy.

3. Vést stálé konzultace, dialogy a jednání.

4. Zabezpečit vzájemnou informovanost, především ve vojenské oblasti cestou transparentnosti vojenských aktivit.

Rozmanitost náročných úkolů, před kterými teď aliance stojí, vyžaduje komplexní přístup k otázce bezpečnosti.

Změněné politické a strategické prostředí umožňuje změnit řadu důležitých charakteristických rysů vojenské strategie a vytyčit nové směry při zachování dosavadních osvědčených základních principů.

Pevnou strategickou zásadou Severoatlantického paktu je jeho obranný charakter. Obranný charakter aliance zdůrazňuje její rozhodnutí nepoužít síly jinak než v sebeobraně.

Druhou strategickou zásadou je vojenská síla. Vychází z toho, že úroveň ozbrojených sil

aliance musí být taková, aby bylo každému potenciálnímu útočníkovi již v míru zřejmé, případnou agresí by podstoupil rizika přesahující možný zisk.

Třetí strategickou zásadou je zajištění bezpečnosti spojenců (resp. kolektivní obrany). Napadení kteréhokoli členského státu bude aliance čelit kolektivně. Bezpečnost je nedělitelná a útok na jednoho spojence je útokem na všechny spojence. Také přítomnost severoamerických konvenčních a amerických jaderných sil v Evropě zůstává pro bezpečnost Evropy životně důležitou a je neoddělitelně spjata i s bezpečností Severní Ameriky.

NATO musí disponovat vhodnými konvenčními i jadernými silami, aby mohlo válku předcházet, popř. se úspěšně bránit. Tyto síly musí sice být na nižších početních stavech, a musí být také plně bojeschopné. Obě složky (konvenční i jaderné síly) jsou pro obranu NATO považovány za nezastupitelné.

Ozbrojené síly paktu mají být schopné zastavit útočící vojska co nejbližší hranic, zachová popř. rychle obnovit suverenitu napadeného území. Snahou bude co nejrychleji ukončit válku poté, kdy protivník bude donucen přehodnotit svoje rozhodnutí, přerušit válečné akce a stáhnout svá vojska.

Evropské členské státy NATO mají převzít větší díl odpovědnosti za obranu Evropy, a tím přispět ke zvýraznění evropské bezpečnostní identity.

Kolektivní charakter obrany aliance bude vycházet z několika již známých zásad. Těmto jsou:

- společná bezpečnostní politika a operační plánování,
- vytváření mezinárodních sil a jejich rozmístování i mimo vlastní území,
- vzájemné posilování a využívání infrastruktury,
- standardizace bojové techniky,
- spolupráce v týlovém zabezpečení.

Základním faktorem k dosažení bezpečnostního cíle aliance je i nadále udržování přiměřené bojeschopnosti a zřejmě připravenosti zasáhnout kolektivně pro společnou obranu.

Bojeschopnost spolu s politickou solidaritou jsou nezbytné k zamezení jakéhokoli pokusu o násilí nebo zastrašování a zaručují, že vojenská agrese namířená proti alianci nikdy nebude považována za řešení, které by mělo nadějí na úspěch.

Nová struktura ozbrojených sil NATO

Pro strukturu koaličních ozbrojených sil vyvozuje nová vojenskostrategická koncepce následující východiska:

▲ Zaniká potřeba udržovat souvislou linii hlavních sil NATO podél hranic s ČSFR a bývalou NDR.

▲ Celková síla spojeneckých vojsk a v řadě případů i stupně jejich bojové připravenosti budou redukovány.

▲ Budou vybudovány sice početně omezené, ale vojensky hodnotné pozemní, letecké a námořní síly okamžité a rychlé reakce, schopné odpovědět i na nepředvídané události.

▲ Struktura koaličních vojsk musí umožnit případně rychlé posílení vojsk v Evropě příslušným ze zámoří a mobilizací.

▲ Bude vytvořena taková struktura ozbrojených sil a vypracovány takové postupy jejich rychlého a diferencovaného rozvinutí i zpětného stažení, které umožní přiměřenou, včasnou a pružnou reakci ke snížení či potlačování napětí ve vymezené oblasti.

▲ Systém řízení musí zajistit přesnou kontrolu ozbrojených sil ve všech fázích jejich použití.

Konvenční síly NATO tvořené pozemním vojskem, vojenským letectvem a vojenským

ámořnictvem, mají být schopny plnit svoje funkce v míru, za krizí i ve válce způsobem řízeným okolnostem.

Jaká tedy bude organizační struktura ozbrojených sil NATO? Z uvedeného je patrné, že NATO se vzdává zastaralého pojetí principu přední obrany silami nahromaděnými především v Německu a reorganizuje své ozbrojené síly ve střední oblasti NATO do tří skupin.

Z operačního hlediska budou ozbrojené síly NATO zahrnovat vedle základních obranných sil k zajištění územní integrity aliance i síly reakce a doplňkové síly určené k posílení a zabezpečení nárůstu uskupení vojsk.

Základní obranné síly (MDF - Main Defence Forces) by měly zahrnovat ozbrojené síly SRN, Belgie, Nizozemska, USA a částečně i Dánska. Má je tvořit 7 armádních sborů se 16 divizemi (v současné době mají ozbrojené síly NATO ve střední oblasti NATO 8 armádních sborů s 23 divizemi).

V podřízenosti Vrchního velitelství spojeneckých ozbrojených sil ve střední Evropě bude 3 armádních sborů (z toho dva německé, jeden belgický, jeden nizozemský, jeden americký a jeden "baltický" vytvořený z německých a dánských ozbrojených sil).

Na území bývalé NDR se plánuje vytvořit jeden armádní sbor, který bude do ukončení odsunu vojsk SNS v roce 1994 pod národním velením.

Síly reakce (RF - Reaction Forces) mají tvořit síly okamžité a síly rychlé reakce.

Síly okamžité reakce (IRF - Immediate Reaction Forces) v hodnotě asi 5000 osob převezmou úlohu současných mobilních sil NATO.

Nynější mobilní síly NATO (AMF - Allied Mobile Forces) tvoří od roku 1966 pozemní i letecké útvary, jednotky Belgie, Itálie, Kanady, Lucemburska, SRN, USA a Velké Británie. Pozemní složka těchto sil zahrnuje mezinárodní brigádu rychlého zasazení v hodnotě asi 5000 osob a štábem na území SRN.

Síly rychlé reakce (RRF - Rapid Reaction Forces) v hodnotě asi 70 000 osob mají být organizovány v jednom armádním sboru se čtyřmi divizemi (lehkou pěší, obrněnou, aeromobilní a tzv. jižní divizi). Velitelem tohoto mezinárodního sboru byl jmenován britský generál Jeremy Mc Kensie.

V současné době je ve výstavbě aeromobilní divize sil rychlé reakce. Bude složena z brigád Velké Británie, SRN, Belgie a Nizozemska. Divizi bude velet pravděpodobně nizozemský generál.

Spojené státy navíc navrhuji doplňovat tyto síly rychlé reakce při zasazení v krizové oblasti ještě pátou divizí v hodnotě asi 30 000 osob.

Síly pro posílení (AF - Augmentation Forces) budou tvořeny hlavně americkými a částečně i britskými svazky, útvary a jednotkami dislokovány na území USA a Velké Británie.

Za krizové situace jsou tyto síly předurčeny k posílení vojsk rozmístěných v Evropě.

Stav posilových sil tedy nebude již omezen jen na přísun amerických sil, jak se v minulosti procičovalo v rámci cvičení REFORGER - REturn of FORces to GERmany (Návrat vojsk do Německa). Nová vojenskostrategická koncepce bere v úvahu i přesuny ozbrojených sil uvnitř Evropy (konkrétně Velké Británie).

Jaderné síly NATO mají plnit především politický úkol, tj. předcházet válce. Očekává se od nich, že budou posilovat nejistotu potenciálního agresora o povaze odpovědi aliance na útok. Za nejvyšší záruku bezpečnosti NATO jsou považovány strategické jaderné zbraně, zvláště americké.

Nezávislé jaderné síly Velké Británie a Francie (jsou výhradně pod národním velením), které mají svůj vlastní odstrašující úkol - přispívají k všeobecnému odstrašování a k bezpečnosti spojenců v alianci.

Nová vojenskopolitická situace více oddaluje riziko použití jaderných zbraní.

Použití jaderných zbraní se má nadále plánovat kolektivně. K zajištění politické a vojenské

provázanosti mezi evropskými a severoamerickými členskými státy aliance zůstan adekvátní jaderný potenciál rozmístěn v příslušných západoevropských zemích.

Nezbytná přestavba organizační struktury a modernizace ozbrojených sil NATO má spol s nově vypracovanou koncepcí vytvořit podmínky pro úspěšné vedení operací v konvenční válce a co nejvíce oddálit přechod na používání jaderných zbraní.

Na semináři k vojenským doktrínám konaném ve Vídni ve dnech 16. 1. až 5. 2. 1991 skupina členských zemí NATO ve vystoupení svých vojenských představitelů potvrdila platnost hlavních předpisů Harmelovy doktríny z roku 1967.

Seminář k vojenským doktrínám vysoce ocenil nové trendy v evropské politice, směřující k uvolnění napětí a snižování stavu ozbrojených sil a změny ve východní Evropě.

Vyjádřil podporu koaliční doktríně **pružné reakce** s jejími jadernými a konvenčními komponenty, jakožto prvky odstrašování.

Od té doby uplynuly již více než dva roky a z názorů vojenských představitelů NATO, ale i z tisku poslední doby lze usuzovat, že změny a reorganizaci je možné očekávat především ve střední oblasti NATO.

Nové pojetí vojenskostrategické koncepce NATO to plně potvrzuje. Pro alianci má koncepce zachovat pružnost nezbytnou k reakci na další vojenskopolitický vývoj, na možný pokrok ve výstavbě systému evropské bezpečnosti i na změny rizik ohrožující bezpečnost členských států aliance. Její název "pružná reakce" se tedy nemění. Přesto lze o ní hovořit jako o nové koncepci. Uplatňuje se totiž v nových podmínkách, novými nástroji a obsahuje nové prvky, které prohlubují její charakter.

Nové vojenskopolitické prostředí v Evropě nemění účel ani bezpečnostní funkci aliance, ale spíše podtrhuje jejich další platnost. Navíc změněná situace poskytuje alianci nové možnosti formovat svou strategii z hlediska širšího pojetí bezpečnosti.

Předpokládáme, že i když se problematika vojenské strategie NATO bude dále vyvíjet a v dílčích směrech i měnit, základ zatím zůstane.

Poznámka redakce: článek byl zpracován v květnu 1992, a proto v něm nejsou zahrnuty nejnovější vojenskopolitické a mezinárodně-právní souvislosti i vyjasnění možností použití sil rychlé reakce NATO mimo území členských států aliance, včetně bezpečnostních vazeb na proces KBSE či mírové operace OSN.

Literatura:

- Zpravodajská informace č. 1 (306) z r. 1985, č. 5 (298) z roku 1985 a č. 4 (385) z r. 1992, FMO-ZS/GS, Praha.
- Silvasy, S.: Airland Battle Future. The Tactical Battlefield. Military review č. 2/1991.
- Foss, J. W.: The Challenge: Superb Quality While Using Fewer Resources. Army č. 10/1990.
- Warsaw Pact disbanded. International Defense Review č. 3/1991.
- Pustay, J. S., Sullivan, L.: NATO 1992 The transformation of European military forces. International Defense Review č. 3/1991.
- Sauerwein, B.: SACEUR seeks the end of flexible response. International Defense Review č. 3/1991.
- Military Technology č. 7/1991.
- A-Report č. 46, 47/1991.